

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสไว้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้เรียนเกิดความรู้ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความคิดก้าวหน้าทันสมัย ที่รอบรู้ทันเหตุการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ รับผิดชอบต่อหน้าที่^๑ รศ.วิทยากร เชียงกูล กล่าวไว้ในสภาวะการศึกษาไทยว่า เรื่องการจัดการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญมากที่ต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความฉลาดทุกด้านคือด้านปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านจิตสำนึก อย่างมีความสุขเพื่อจะได้มีเจตคติที่จะไปใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขเด็กที่ได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจะมีความพอใจมีแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายในตัวเอง^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) กล่าวไว้ในหนังสือการงานที่เป็นสุขว่าอิทธิบาท ๔ คือบทของพระธรรมเช่นว่าจะมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่าอิทธิบาท นี้ต้องมีและมีได้แม้โดยไม่รู้สีกตัว คนที่มีการทำงาน ย่อมทำงานด้วยความพอใจ ความขยันขันแข็ง ความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอนี้เรียกว่า เรามีอิทธิบาททั้งสี่ประการนั้นอยู่โดยไม่รู้สีกตัว^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า อิทธิบาท แปลว่าธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลง่ายๆว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี ๔ อย่างคือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ

^๑พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, พระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.prdnorth.in.th/The_King.html [๕ มิ.ย.๒๕๕๔].

^๒วิทยากร เชียงกูล. สภาวะการศึกษาไทยปี ๕๐/๕๑. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : <http://witayakornclub.wordpress.com/2009/02/23>[๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒].

^๓พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), การงานที่เป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๔๔๕-๒๕๔๕), หน้า ๓๐.

(ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้ง่ายตามลำดับว่า มีใจรักพากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน^๔

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้ความหมายการอาชีวศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคนิคแพร่ก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาคคน โดยใช้แผนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพ และจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนในสาขาวิชางานต่างๆ เช่น สาขางานไฟฟ้า สาขางานอิเล็กทรอนิกส์ สาขางานเครื่องมือกล สาขางานการก่อสร้าง เป็นต้น และมีรายวิชาฝึกประสบการณ์ในสถานประกอบการ เพื่อให้นักศึกษาเข้าฝึกภาคปฏิบัติตามสภาพจริง และเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีวินัยในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิทยาลัยเทคนิคแพร่ ที่มีอัตลักษณ์ของนักศึกษาว่า ช่างอุตสาหกรรมที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับอัตลักษณ์สถาบันว่า เป็นสถานศึกษาที่ผลิตนักศึกษา ช่างอุตสาหกรรมที่มีคุณภาพ

เพื่อให้ศึกษามีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เตรียมตัวได้เข้าสู่งานภาควิชาชีพช่างอุตสาหกรรมตามความต้องการของตลาดแรงงานและสถานประกอบการต่อไป วิทยาลัยเทคนิคแพร่ จึงได้จัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเช่น กิจกรรมโครงการศึกษาดูงาน สถานประกอบการ กิจกรรมโครงการแข่งขันทักษะวิชาชีพ กิจกรรมโครงการรณรงค์รักษา ความสะอาด กิจกรรมโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน กิจกรรมโครงการหารายได้ระหว่างเรียน กิจกรรมโครงการแข่งขันกีฬาภายในสถานศึกษา เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สนใจหลักอิทธิบาท ๔ อย่างจริงจัง จึงต้องการศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนเหล่านี้ว่า กิจกรรมใด ที่หากนำมาใช้แล้วจะเกิดผลสัมฤทธิ์ในเรื่องของการทำให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่ตรงตามหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสถานประกอบการและตลาดแรงงานในอนาคตต่อไป

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖) : หน้า ๘๔๒.

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักคำสอนอิทธิบาท ๔ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อพฤติกรรมของนักศึกษาจากการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนของนักศึกษาระดับชั้น ปวช. ๓ สาขางานไฟฟ้า ปีการศึกษา ๒๕๕๔ วิทยาลัยเทคนิคแพร่

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) ศึกษา หลักอิทธิบาท ๔ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยศึกษาถึงความหมาย องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

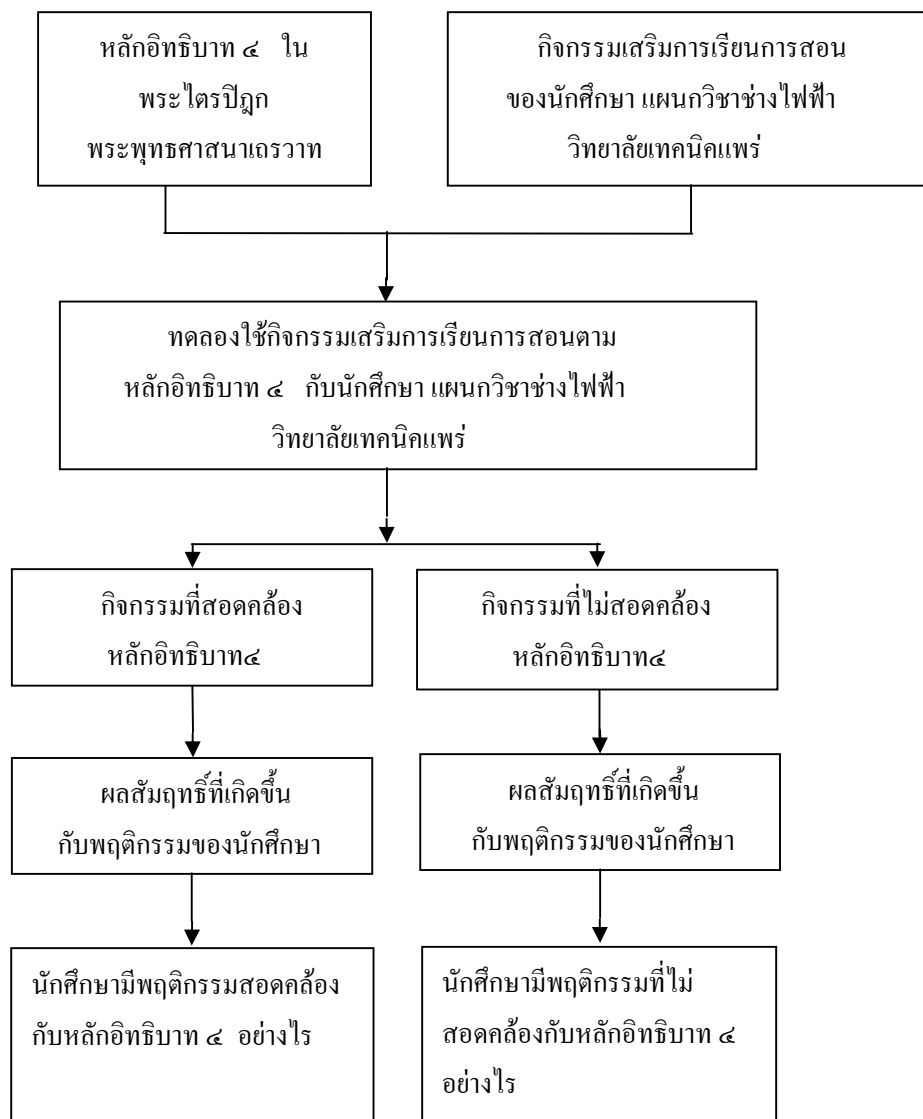
๒) ศึกษา วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑) ประชากรการวิจัยในครั้งนี้คือนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ สาขางานไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคแพร่ ทั้งหมดจำนวน ๕๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน จำนวน ๖ คน

๑.๔ กรอบแนวคิด

๑.๕. ตัวแปรที่ศึกษา

๑.๕.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน

๑.๕.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมนักศึกษาที่สอดคล้องตามหลักอิทธิบาท ๔

๑.๖. ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๖.๑ หลักคำสอนอิทธิบาท ๔ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่/ประกอบด้วยหลักธรรมใดบ้าง

๑.๖.๒ กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนกิจกรรมใด ที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔

๑.๖.๓ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาระดับชั้น ปวช. ๓ สาขางานไฟฟ้า วิทยาลัยเทคนิคแพร่ ปีการศึกษา ๒๕๕๔

๑.๗. สมมุติฐานการวิจัย

การที่นักศึกษาเข้าร่วมในกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ จะทำให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ ด้วย

๑.๘. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๘.๑ ศึกษา หมายถึง กระบวนการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน เรื่องอิทธิบาท ๔ และกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนระดับอาชีวศึกษาที่สนองยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

๑.๘.๒ วิเคราะห์ หมายถึง การพิจารณาว่ากิจกรรมเสริมการเรียนการสอน กิจกรรมใดที่มีวัตถุประสงค์และสามารถดำเนินการสร้างพฤติกรรมของนักศึกษา ให้สอดคล้องตามหลักอิทธิบาท ๔

๑.๘.๓ กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ที่สามารถสร้างเสริมพฤติกรรมของนักศึกษาให้สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ กิจกรรมโครงการศึกษาดูงานสถานประกอบการ กิจกรรมโครงการแข่งขันทักษะวิชาชีพ กิจกรรมโครงการรณรงค์รักษาความสะอาด กิจกรรมโครงการศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน กิจกรรมโครงการหารายได้ระหว่างเรียน กิจกรรมโครงการแข่งขันกีฬภายในสถานศึกษา กิจกรรมโครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม กิจกรรมโครงการประกวดร้องเพลง

๑.๘.๔ หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักธรรมในพระไตรปิฎกพุทธศาสนาเถรวาท ที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานการประกอบอาชีพ มีองค์ประกอบ ๔ ข้อ คือ ๑) ฉันทะ มีความพอใจ คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป ๒) วิริยะ มีความความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบกิจสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อุตทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ๓) จิตตะ มีความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้น ด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลือนลอบไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ ๔) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเป็นต้น

๑.๘.๕ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักศึกษา หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมในการทำงานที่ยึดหลักอิทธิบาท ๔ ส่งผลให้นักศึกษาแสดงออกใน ๓ ลักษณะ ดังนี้ ๑) มีความรับผิดชอบในงาน ไม่ทอดทิ้งงานทำงานที่ได้รับมอบหมายจนงานสำเร็จ ๒) มีความตั้งใจในการทำงาน เอาใจใส่เพียรพยายามทำงานนั้นให้สำเร็จ ๓) มีวินัยในตนเอง อุตทนขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลา รู้กาลเทศะ

๑.๘.๖ นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ ๓ สาขางานไฟฟ้า ปีการศึกษา ๒๕๕๔ วิทยาลัยเทคนิคแพร่

๑.๘.๗ สอดคล้อง หมายถึง การใช้กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนกับนักศึกษาแล้ว ส่งผลให้เกิดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งตามหลักอิทธิบาท ๔ คือด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะหรือวิมังสา ในกิจกรรมดังกล่าว

๑.๘.๘ ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของนักศึกษา ซึ่งเป็นผลจากกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนที่สอดคล้องตามหลักอิทธิบาท ๔

๑.๘.๙ พฤติกรรมนักศึกษา หมายถึง สิ่งที่นักศึกษาแสดงออกให้เห็นในแต่ละกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้อง/ไม่สอดคล้องตามหลักอิทธิบาท ๔

๑.๘.๑๐ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับพฤติกรรม หมายถึง ผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมของนักศึกษาจากการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนแต่ละกิจกรรม

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบความหมาย องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

๑.๙.๒ ทำให้ทราบว่ากิจกรรมเสริมการเรียนการสอนใด มีความสอดคล้อง - ไม่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔

๑.๕.๓ ทำให้ทราบว่ากิจกรรมเสริมการเรียนการสอนใด ส่งผลให้นักศึกษา
เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑.๕.๔ ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์ของการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ที่ใช้กับ
นักศึกษาระดับ ปวช.ชั้นปีที่ ๓ สาขางานไฟฟ้า ปีการศึกษา ๒๕๕๔ วิทยาลัยเทคนิคแพร่